

264 In Cap. XXIV. Ecclesiastici.

&è prolem concipiente effluxit. Per Mariam igitur, tanquam per quoddam medium, vel ipi Christo D. tanta sanctitas & gratia communicata est. Vide nostrum Toletum in c. 1. Lucae Annotat. 97. Maldonatum ibidem, & Licerum Canonicum Granatensem in Tractatu de Conceptione B. Virginis, Discurso 2. Et observa, hujus Dominicae conceptionis sanctitatem a Virgine Matre promanantis designari in sacris litteris per lucis me-

Psal. 109. 3. taphoram. Psal. 109. vers. 3. *Tecum principium in die virtutis tuae, in splendoribus sanctorum, ex utero ante luciferum genui te. Chaldaicæ, in splendoribus sanctitatis.* Ex Hebreo vertas, in monib[us] sanctis; vel etiam, in Conceptionibus sanctis: æterna nempe ex Patre sine Matre, & temporali ex Matre sine Patre. Legi dicta in hunc locum supra.

In Angelos, & Deum ipsum quodammodo, lumen glorie derivatum. S. Petrus. Damian. S. Anselm. S. Bernard. Guarricus.

1027 Quod gloria lumen spectat, in Angelos & Deum ipsum quodammodo ex Maria, & per Mariam, derivatum, sic Ecclesiæ sanctissimi Proceres loquuntur. S. Petrus Damianus in Sermone 3. de Nativitate; *Per hanc Beatisimam Virginem, beatitudine Angelicæ sublimatis augetur.* Sanctus Anselmus lib. de Excellent. Virg. c. 8. *Omnia, quæ in calo sum, per glorificationem tuam inestimabiliter decolorantur.* Et Sanctus Bernardus in Serm. 1. de Assumptione: *Virgo gloriofa in cælos ascendens supernorum gaudia civium copiosis sine dubio cumulavit augmentis.* Et pro Christi gloria sit Guarricus Abbas in Sermone 4. de Assumptione, ubi ita loquentem inducit Filium cum Matre: *Communicasti mihi quod homo sum; communicabo tibi quod Deus sum; quia concupiri speciem tuam etiam desiderantius quam tu meam. Nec satis glorificatus videor mibi, donec tu glorificeris.*

SECTIO XXXV.

Hugo. Effectus Virgo Mater per Incarnationis mystrium, ut Christus indeficiens Ecclesiæ lumen, nobis affulgeret.

1028 **I**n hunc sensum ea Ecclesiastici verba, Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens: donavit Hugo Cardinalis; Id est, genui Christum, qui est in cælis lumen indeficiens. Et rursus de Verbo divino illa eadem verba explicans, sic fatur: Ego feci in cælis, ut oriretur in terra de B. Virgine lumen, id est, Filius, qui dicitur Joan. 8. Ego sum lux mundi; indeficiens secundum Deitatem. Itaque per lumen indeficiens intelligit Christum ex Matre Virgine natum; ipse enim effectus in cælis, ut tantum lumen nobis affulgeret profundissima immeritis caligini. Huic ergo interpretationi splendorem conciliemus ex inspiratis litteris, & Patribus.

Aurora Solis & dei Maris, id est, Mater Christi. trix assimilari. Canticorum 6. vers. 9. Job 3. vers. 9. Jure merito, quia Mater solaris lumen est. Hinc Sanctus Petrus Damianus in Sermone de Assumptione premens illud Psalm. 73. vers. 16. *Tu fabricatus es auroram & solem, ita egregie: Tu fabricatus es auroram, id est, Virginem Matrem, & solem, solem videlicet iustitiae, qui de Virginali iheramo confrexerit. Nam sicut aurora terminum noctis, & dei principium adesse testatur, sic & Virgo noctem expulit sempiternam, & de die diem de terra sua Virginitatis exortum terris infudit.* Nec minus egregie Eusebius Emessenus in

Oratione de Nativitate Virginis: *Felix aurora felicis diei nuncia extitit Maria. Talem auroram talis dies, & talem diem talis aurora decuit. Et recte quidem aurora implesti officium: ipse enim Sol iustitiae de te processurus orum suum quadam matutina irradiatione præveniens, in te lucis sue radios transfudit, quibus poteflates tenebrarum, quas Eva induxit, in fugam convertisti, atque ita desideratum cunctis genibus solem mundo invexisti.*

Eusebius
Emessenus.

Psal. 109. 3. *Huciterum vocaverim illa Davidis verba Psalm. 109. ad temporariam Christi generationem ex Matre Virgine spectantia: Ex utero ante luciferum genui te. Aquila vertit: A vulva, ab aurora oriente, sive apparente tibi ros pueritiae tuae.* Eusebius in hunc Psalmum ita obseruat, fide penes ipsum: *Pro eo autem, quod est ex ventre, vel ab utero, Hebraicum ipsum habet, Mariam. Ex Mariæ igitur utero Virginali, quasi Sol ex auroræ finu, prodidit Uterus pro Christus Dominus verus iustitiae Sol, inquit Maria accipit. Sole ipso longè purior, & splendidior. Quod piter probant illa, ante Luciferum genui te. Ut enim Lucifer pro neroso & pulchre efficit noster Alcazar ibi, Sole.*

Eusebius.

Psal. 109. 3. *Uterus pro Christus non unigeniti conditus Sol dicendus est. Cumque ex Patribus supra relatis constet, in primigenia illa luce præfigurata immaculatam Deiparam in suo conceptu totam luminosam; in ea Solis productione ex primigenia luce, bellissimè præsignata est Christi Incarnatio, qui verus extat iustitiae Sol, & ejus Mater vere solaris lucis Mater, amicta Sole. Apocalypsi 3. A Virgine, inquit, Deitatis lux assumpta S. Nyssen carne illuxit hominibus, eamque omnino incorruptam servavit, Virginitatis viriditate nullo pacto mutata. Et in Sermone de Christi Nativitate: Ut enim ille frutescere incendit ignem, & non cremat; itidem Virgo & lumen parit, & non corrumptur pariendo. Huc spectat porta illa orientalis, de qua apud Ezech. 44. 2. verl. 2. Porta hac clausa erit, non aperietur, & vir non transbit per eam: quoniam Dominus Deus Porta Eccl. Israel ingressus est per eam, eritque clausa talis solari principi. Multi enim Ecclesiæ Patres hoc Deiparum, utuntur vaticinio pro Deiparae perpetua Virginitate. Illud hic urgeo, appellari hanc portam Orientalem, quia ad orientem respiciebat, & per illam lux solaris templo afulgebat. Rem illustrat, inter alios, Hesichius Presbyter Jerusalem, in Sermone de Laudibus Virginis: Porta in oriente sita, quia lux vera, quae Hesichius illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ex utero tuo processit, velut è quodam iheramo regio.*

Pars II. ad V. 6. 265

In Solisfa- brica myste- riuum Incar- na-tionis pre- signatum, & ab Angelis celebratum. ob rem? quoniam facta sunt astra? non certe propterea, sed cum vidissent solem è terra recurrentem, in mysterio didicerunt, que extremitatibus futura erat, Christi Incarnationem, & è terra assumptionem. Et idem cum vidissent eum ex S. Virgine tanquam ex abyso exortum, statim exclamarunt, dientes: Gloria in excelsis Deo &c. Christum itaque, tanquam solem, ex Matre Virgine ut ex abyso exortum ait. Et quidem, ut confat ex ipso Anastasio, Sol conditus à Deo & quarta die ex luce illa primi diei opere, expansa, ac dispersa (ut ipse ait) per totam universitatem, in aqua scilicet. Unde ex abyso lucis primigeniae conditus Sol dicendus est. Cumque ex Patribus supra relatis constet, in primigenia illa luce præfigurata immaculatam Deiparam in suo conceptu totam luminosam; in ea Solis productione ex primigenia luce, bellissimè præsignata est Christi Incarnatio, qui verus extat iustitiae Sol, & ejus Mater vere solaris lucis Mater, amicta Sole. Apocalypsi 3. A Virgine, inquit, Deitatis lux assumpta S. Nyssen carne illuxit hominibus, eamque omnino incorruptam servavit, Virginitatis viriditate nullo pacto mutata. Et in Sermone de Christi Nativitate: Ut enim ille frutescere incendit ignem, & non cremat; itidem Virgo & lumen parit, & non corrumptur pariendo. Huc spectat porta illa orientalis, de qua apud Ezech. 44. 2. verl. 2. Porta hac clausa erit, non aperietur, & vir non transbit per eam: quoniam Dominus Deus Porta Eccl. Israel ingressus est per eam, eritque clausa talis solari principi. Multi enim Ecclesiæ Patres hoc Deiparum, utuntur vaticinio pro Deiparae perpetua Virginitate. Illud hic urgeo, appellari hanc portam Orientalem, quia ad orientem respiciebat, & per illam lux solaris templo afulgebat. Rem illustrat, inter alios, Hesichius Presbyter Jerusalem, in Sermone de Laudibus Virginis: Porta in oriente sita, quia lux vera, quae Hesichius illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ex utero tuo processit, velut è quodam iheramo regio.

Moralis illustratio.

SECTIO XXXVI.

Nescit à bona lingua aliquid profisci, quod alios obscureret, sed quod illuminet universos.

S. Chrysostomus. 1032 Et ut multis parcam, observo in primis, hac Solaris lumen metaphorâ recte explicari divini Verbi in terras demissionem, & in nos bonorum suorum effusionem, atque erga humanum genus benignitatem, suavitatem, & charitatem; quæ omnia accepta referre debemus Beatæ Virginis, tanti Solis auroræ, tantique luminis Genitrici, quæ se cit ut oriretur nobis hoc lumen indeficiens. Chrysostomus audi in Homil. 9. ad Populum Antiochenum, ubi inter solem & ignem id ponit discriminis, quod rem nostram mirè elucidat: *Ignis natura (inquit ille) alta petit, & in sublimi semper salit, & à natura ut exiliat, habet: & si infinita cogant, & urgeant, ad inferiora deferri patereunt. In sole vero totum contrarium Deus fecit: ipsius enim radios ad terram convertit, & lucem fecit inferius vergere, tantum non dicens ipsi per statum, inferioris prospice, & hominibus luce: propter illos enim factus es. Et lucerne quidem flamma hoc pati non potest, sidus vero tam magnum, & admirabile ad inferiora vergit, & ad terram respicit. Verè ut Sol iustitiae Christus ex Marianna aurora exortus, cum sros benignitatis radios, non in cælum, ut Angelos redimeret, & apprehenderet; sed in terram, ut homines redimat & semen Abrahæ apprehendat, convertit, & lucem suam facit inferius vergere. Totus quidem in hominum usus expensis est, inferioris prospicit, & nobis lacet: propter nos enim factus est homo, & hominis filius.*

Maria Christi. 1033 Deinde observa, cæ solaris lucis metaphora splendide declarari inviolatam Deiparæ Virginitatem tum in Incarnatione divini permanent, quia Solis nonnulla Patrum testimonia. Sanctus Augustinus in Sermone 17. de Nativitate Christi: *Cum servilem casam per ostium fidei speratus quondam Dominator intraret rubuit, inviolata Virginitas; nec pessum pudoris infregit, quia in sacris visceribus radius aeternæ claritatis effulgit. Inde probat Sanctus Doctor inviolatam P. Ildeph. de Flores in Eccles.*

Dei vox à luce in horæ vir, omnia illuminante, neminem obsecrante.

1035 **E**cce tibi ubi primum Dei lingua insouisse dicitur; *Ego ex ore Altissimi prodivi; uti vox, uti verbum, uti sermo Parentus; lux illico in cælis creatur, & ibi perficit in solis, & stellarum vehiculo; ut caliginem expellat, & universa illuminet: Ego feci in cælis, ut oriretur lumen indeficiens. Nescit enim à bono ore, bonaque lingua aliquid profisci alios obscurans; sed quod lucidum extet omnes illustrans. Audiamus primam Dei vocem mundum fabricantis. Genef. 1. vers. 3. Dixitque Deus: Fiat lux, & facta Gen. 1. 3. est lux. Creverat Deus cælum, & terram, & cum terra aquæ elementum, nec tamen dicitur Dei lingua tunc insouisse; non enim dixit, *Fiat cælum & terra, sed Creavit Deus cælum & terram.* Cur, quæso, quando cælum & terra creatur, non dicitur tunc Dei lingua primum personuisse? Sanè cùm Deus cælum, & terram creavit, omnia erant caligine plena: & tenebra erant super faciem abyssi. Nec securitate.*

9. Unde Dei vox in Scriptura divina debuit S. Ambro.

Z inchoare,

266 In Cap. XXIV. Ecclesiastici.

inchoare, nisi à luce? Quasi dicat: Debuit non à tenebris, sed à luce inchoare vox divina, quia divina, quia Dei ipsius vox, cuius est proprium lucem effundere, qua omnes illuminet: debuit Dei verbum lucidum esse ut nos doceat qualia esse debent verba nostra; nempe non nisi lucem, splendoremque emittentia, quibus nemo obscureretur, sed illuminantur universi.

Psal. 28. 4.
Vox Dei
splendida.

1036 Hinc Psalm. 28. vers. 4. Vox Domini in magnificientia. Hebraicè badar, id est, in splendore. R. Stephanus; vox Domini splendida. Ut quidem neminem deturpet & obscire, sed omnia illuminet & illucret. Cui divinæ voci similes sunt voces eorum, qui Spiritu Dei aguntur. Huc Malachiam respxisse opinor, cum de primo Christi adventu

Malach. 4. 2.

prædictis cap. 4. vers. 2. Orietur vobis cimenteribus nomine meum Sol iustitiae, & sanitas in pennis ejus. Illud huc dubium ingerit, quid sit, sanitas in pennis ejus? Etenim Solis pennæ, radii illius sunt, & splendores, quos ocyssimè emittit ad mundi illuminationem, fugatis tenebris. Sed arcana est Syriaca, & Arabea versio illa: & sanitas super linguam ejus. Quid hoc? Optime ad rem nostram pro Solis radiis, & splendoribus linguam posuerunt, ut appareat, Christi linguam tam lucidam, tam splendidae esse, ut non nisi solarem lucem, & splendores emittere videatur, quibus sanitatem omnibus impertiatur, & fulgores conciliat. Quidquid enim ille loquebatur, lux erat: tot fulgentes radios emittebat, quot verba efformabat. Ex verbis ipsis demonstrabatur Sol esse iustitiae, puritatis, & sanctitatis eximiae; quandoquidem verba erant non ad obscurandum famam, sed ad illuminandos universos. Vide Prov. 15. v. 4. Lingua placabilis lingua vita. Chaldaeus; medicina lingua. LXX. sanitas lingua arbor vita.

Dei os illi
appellant qui
bene de aliis
loquuntur.

Jer. 15. 19.

Subinde, Dei ipsius os appellantur, qui verba dant, non quibus homines inficiant, sed quibus splendore illis offendunt. Jerem. 15. vers. 19. Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Id est, si diximus agnoscas, statuasque inter illa, quæ vilia sunt, ac fordina, aliorum famam obscurantia, & inter illa, quæ pretiosa & pura in eis apparent, quasi os meum eris: quia non aliter loqueris, quam ut ego loquor: eisdem, quibus ego, sermonibus uteris lucidissimis: quasi os meum eris, à quo non nisi materies luminis, & claritas oritur ad illuminandum. Ut enim egreditur S. Egidius. ḡe Sanctus Egidius: Qui bona loquitur, os Dei est: qui mala loquitur, ceu quodam Satane os. Hinc Prophetarum ora, à quibus verba vita fulgentissima emanant, Dei ora dicebantur. Isai. 1. vers. 20. Os Domini loquuntur. Et cap. 30. 2. Os meum non interrogatis.

Cantic. 6. 9.

1037 Canticorum 6. vers. 9. vocatur Ecclesia electa ut Sol. Hebraicè bar, id est, pura, bona lingua munda, lucida ut sol. Aquila vertit: Sonans dicitur sonans, electa, ut sol. Quod S. Ambrosius lib. de Isaac & anima cap. 7. ita explicat: Quod autem Aquila ait; sonans ut sol, videtur illa axis celestis conversionis, solisque, & luna, & stellarum cursus concentus globorum exprimi. Quod Ecclesia sonans ut sol, pura, munda, & lucida dicitur; & motus illius ad instar celestium orbium conversionis esse, cum verba profert puritate, ac lumine plena, quibus universa, ut alter sol, reliquaque cœli luminaria illuminet. S. Ambros.

Propterea cœlorum lingua appellatur à SS. Partibus stella illa, quæ Magis apparuit, & de- Lingua stella Magis appa- quidem locutione. Imò Angeli ipsi dum Pa- ren. Matth. 2.

stores ad puerum adorandum advolant, cœlesti fulgere eos illuminantes, lingua cœlorum loquuti dicuntur. Ita Sanctus Paschasius lib.

2. in Matthæum. Pastoribus Angeli, Magis ve-

rò stella Christum demonstrat: utrisque loqui-

tur lingua cœlorum, utrisque cœli enarrant glo-

riam Dei. Certè ut noverimus cœlestes cives

non aliâ uti lingua, nisi quæ verba efformet

alios illustrant. Hinc Angelorum lingua loqui apud Paulum 1. Corinth. 13. vers. 1. nihil erit lingua.

aliud, quæ verba proferre, quæc alias illuminant: nam ex communi Theologorum placito, Angelorum locutio inter se est certa quædam illuminatio.

1038 Aetorum 2. vers. 3. dicitur de Apo-

stolis & reliquis Christi affectis in caenaculo congregatis in die Pentecostes: Et apparue-

runt illis dispersitæ lingua tamquam ignis, se-

ditque supra singulos eorum. Etenim ignis &

& vim habet urendi, & illuminandi. Voluit

itaque Deus, ut in suis verba efformarentur,

quæc peccata comburerent, & defectus proximorum in cineres redigerent, qui vento

dati amplius non apparerent; & aliorum fa-

mam omnino illuminarent. Ita scitè S. Leo s. Leo.

in Serm. 1. de Pentecoste, ubi statuit datas

Apostolis ejusmodi linguas; U: Verbum Do-

mini lucidum, & eloquium conciperetur igni-

tum, cui ad credendum intellectum, conser-

vendumque peccatum, & efficacia illuminan-

di, & vis inesse urendi. Ubi observa in Pi-

nio lib. 9. cap. 27. & ex nostro Causino lib. de

Symbolica Ægyptiorum Sapientia; subire in

summa maria pīcum ex argumento appella-

tum lucerna, cui lingua ignea per os exerta

Lingua noctis

tranquillis noctibus relucens. Huic similes lucens,

debent esse Christianorum linguae, instar lu-

cœræ, instar ignis, lucem & splendorem ef-

fundentes. Ita labii ardens calculus seu

pruna ignita admoveatur ab uno ex Seraphi-

niis cap. 6. 5. LXX. & alii pro calculus ha-

bent carbunculum; qui ad ignitæ prunæ si-

militudinem illuminare dicitur, & in noctis

tenebris lucere. Isidorus lib. 16. Originum c.

13. Carbunculi fulgor nec nocte vinctur; colo- S. Isido.

re ignitus, ut carbo lucet in tenebris. Et Abu-

lenfis, Exod. 28. tenebras noctis vincit. Can-

dens igitur hic calculus, sive fulgentissimus

carbunculus Prophetæ labii, alias pollu-

ti, admoveatur; ut ediscat, quale illius os

debet esse, qualia verba proferre; ni-

mirum quæ in noctis tenebris luceant, & omnia

illuminent.

1039 Huc revoces illud Canticorum 4.

vers. 4. Sicut turris David collum tuum, quæ Cantie 44.

adificata est cum propugnaculis. Certè propu-

gnacula hic, ut supra observavi, sunt globi-

longè lateque radientes ad instar Solis, Ecclesia in-

quibus turris illa fulgebat; & sicut Pha-

star turris navigantibus portum, sic illa iter agenti-

bus urbem Jerosolymitanam ostendebat. Unde nosi.

multi legunt; constructa ad docendum. Biblia

recens Hispana vertit; fraguada para abeza-

mentos. Sed ad rem nostram singularis est R.

Davidis in lib. radicum, & aliorum transla-

tio: Quæ adificata est cum excisis, seu eleva-

tis linguarum similitudinibus. Quæ turris illa

igneis, ac fulgentissimis conspicua effet lin-

guis, sumnum exornantibus fastigium, & omnia

illumi-

Pars I. ad V. 6.

267

illuminantibus Solis, vel globoru quoquo- & Lucas cap. 9. vers. 33. Petrum increpantes: *ni nescius, cū Non enim sciebat, quid diceret.* Ast que hæc boni natura Petri inscientia? Certè qui sibi uni confusa sit ad alios exundare. Origen.

Vult evellere Christum sub colore boni (ait Origenes relatus in Catena S. Thomæ) ut non descendat hominibus, nec veniat ad eos, nec suscipiat mortem pro eis. Preme illud, sub colore boni: non enim verè bonum erat, ibi di-

vina dona coarctari; sed speciem dumtaxat boni id habebat: quasi bona illa sic coarcta- ta, neque ad alios exundantia, penè nulla cen-

serentur, cum colore tenus bona essent, & quædam absque substantiâ accidentia. Et quemadmodum præter naturam accidentium

est, sine substantiâ adminicculo præstare; ita præternaturale esset, ipsique bonorum cœle-

stium naturæ quasi violentum, alii cubi esla- gnari; quæ ex natura sua anhelant se in lar-

gissima spatha effundi. Huc spectabat S. Fal-

chasius lib. 8. in Matthæum, ubi verba Pe- tri illustrans arguit fatur: *Et hoc ipsum, ut S. Paschas.*

dixi, mendacium est; quia si sic bonum esset, utique in eo permanescat loco, nec tamen alii subvenient. Utique quod Petrus dixerit, bonum est nos hic esse, mendaciter dictum arbitratur, mendacium esse putat, non formale, ut ajunt, sed materiale: mendacium esse putat, id est, fucatum bonum sub colore boni,

non verè, non verum bonum: veri enim boni proprium est, non uni tantum deservire, sed ad omnes exundare suopte pondere.

1043 Considerat Deus primum Hominem omnibus humanæ naturæ, & divinæ gratiæ ornamenti venustatum; considerat quasi opus exquisitissimum, absolutissimumque sapientiæ; opus supremæ potentiae, singularisque bonitatis: considerat quasi mundi Domi-

nūm, ac Magistrum, Angelorum socium, imaginem & similitudinem divinæ majestatis, filium omnipotentis Dei, & hæredem thesa-

rum eius. Dumque in horto solitarius ille Cur bonum ambularet, & delicias sibi à Deo datas atto-

minuit, contemplaret, intuitus eum Dominus dixit apud se: *Non est bonum, hominem esse solum?* Ita-

solum: faciamus ei adjutorum simile sibi. Ita-

que, immiso sopore in Adam, edificavit Do-

minus Deus costatum, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam. Genes.

2. 22. Quid hoc? Cur bonum non esset homi- nem solum? Imò verò etiam melius ei fuisset solitaria vitam degere; cum illum socia

Eva in errorem traxerit, induxit ad peccandum, factaque fuerit auctor ruinæ totius hu-

mani generis. Sanè cum tot naturæ, & gratiæ donis ornatissimum Deus Adamum, non Voluit Deus,

ut in ipso stagnaret, sed ut in posteros omnes transfunderentur (ea enim est donum, suorum A- damus con- fortis habe- ret).

Eva fabricatur tantorum bonorum consors, fine quæ nec bonum homini esse vitam age-

re, nec bona illa, quibus ipse exornabatur, verè Dei bona dicerentur. Ideò dicitur;

Non est bonum, hominem esse solum. Sic expe-

dit Sanctus Basilus Seleucus in Orat. 2. In S. Basil. Se-

culante bonorum affluentia agens Adamus, non leucus,

babebat, cui eam felicitatem communicaret;

carens autem voluptatis sua consorte, imper- fectioni latititia sensu capiebatur. Et licet Mu-

lier abusa ingenii sui libertate peccaverit, & peccaturam prænoverit Deus; maluit tamen

Z 2 Evam

P. Ildeph. de Flores in Eccles.